

Žalostni mišek

SPESNIL ČIKA JOVA. — [POSLOVENIL ALOJZIJE GRADNIK

Mojega deda so, joj, obesili grozno,
jaz sicer ne pomnim, ker sem se rodil prepozno.

Moja stara mati, dobroznana povsodi,
oh, uboga reva, se je vtopila v vodi.

Draga moja mati je tudi nesrečna bila,
sira se je najedla in se je zastrupila.

Žalostna so bila moja mlada leta,
mačka je požrla mojega očeta.

Imel sem tudi strica, slava mu in čast!
Oh, kako je cvilil, ko je padel v past!

Veste, kaj se je zgodilo teti moji?
Našli smo jo mrtvo neki dan na gnoji.

Ko se spomnim vsega, bi na glas zaplakal.
Joj, na bratca nekdo je s krepelcem čakal.

Sestra le ostala mi je, sestra mlada,
to so bile muke — umrla je od glada.

Sam od vseh ostal sem s svojo srčno rano,
grenke solze brišem, mislim, kaj bo z mano.

VSILJENEC

SPESNIL SILVIN SARDENKO

Tisti dan ne bo pozabljen!
Rómali smo. In drhteč
romar se je nam pridružil:
„Pojdem z vami. Nas bo več.“

Vsakega se je oklenil
prevsiljivi potni gost,
niso mogle ga pregnati
goste veje temnih host.

Romár pa ni bil pobožen;
niti v cerkev stopil ni.
Zunaj čakal je na pragu
drugi vsi smo v cerkev šli.

Ej, kako ste radovedni,
kdo je tisti romar bil?
Kaj bi dalje vam zakrival:
Tistikrat se dež je vлил.

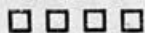
POLŽ POJDE NA DUNAJ

SPESNIL KAREL ŠIROK

Polž je rekel v hiši:
„Rad bi šel na Dunaj!
Ali kakšno vreme
danes je tam zunaj?“

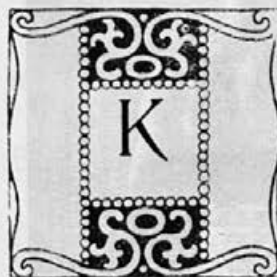
Zlezel je do praga,
stegnil je rogove:
„Škoda! Vroče solnce
sije na bregove.“

Zlezel spet je v hišo:
„Dajmo malo spati!
Ko rosil bo dežič,
začnem potovati.“

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA. FR. MILČINSKI. □□□□

6. Brat Andrijaš.

Kraljevič Marko si je podkoval vilinskega svojega konja, podkoval ga je in se hudoval, da nima brata, ki bi mu pomagal in nogo držal šarcu.

Slišala ga je majka pa mu je razodela, kako je še pred njim imela sina Andrijaša, pa so ji ga iz zibelke zarobili Turki, baš ko je bil kralj Vukašin z doma; ni bilo več vesti o njem, zdaj pa ji je prišel glas, da so ga bili nebogljenca tirali in prodali v Stambol, tamkaj je rasel in dorasel, tamkaj zdaj streže Turkom z vinom. Kdo ve, ali pozna svoj rod in dom in ali sta mar njegovemu srcu.

Kraljevič Marko je razumel majkine besede, že ji je naročil, naj mu pripravi brašnjo za pot, že si je osedlal šarca, nakrmil ga je z belo pšenico, napojil ga je z rujnim vincem, opral ga z ostro rakijo. In je šel, da si poišče brata Andrijaša.

Žejen je prijahal v Stambol in je povpraševal, kje je krčma, da si skvasi izsušeno grlo.

Pa so mu dejali: Ni v Stambolu vina, ni kapljice ga ni na prodaj, brate! Toda kdor je junak, do sitega se ga lahko napije. Glej ondu hišo junaka Andrijaša, v belem Prilipu je bil zarobljen, pa se je s hrabrostjo odkupil — silna mu je pest, silnejše grlo. Vino pije za stavo, pa se ni še znašel, kateri bi mu bil kos. K njemu stopi, ako si junak, on ti postreže z vinom do drage volje.“

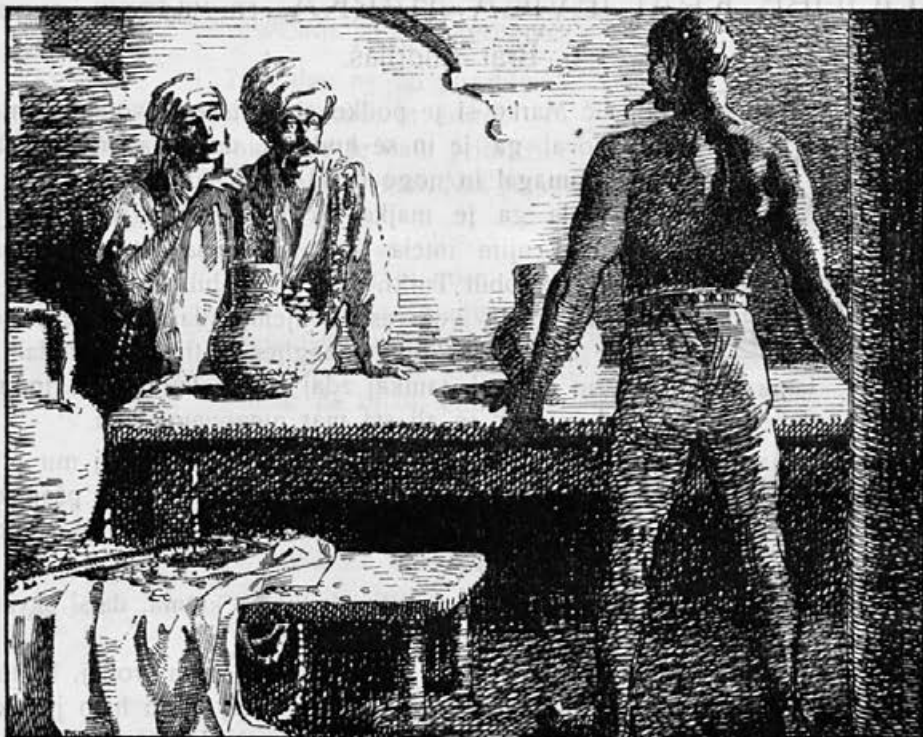
Kraljeviču Marku se je zasmajalo srce, kako hitro da je zvedel, kje je brat in kakšen mu gre glas. Pa se mu je zahotelo, da izkusi brata junaka. Krenil je s šarcem na Andrijašev dvor.

Košato je stal Andrijaš v durih in so mu zaigrale oči, zasvetili so se mu zobje, ko ga je neznani junak pozdravil in mu ponudil stavo, da večjo zmaga mero vina nego on.

Stopila sta v hladno klet, pa je vrgel kraljevič Marko na široko klop tisoč cekinov, še je odpasal damaščanko in jo vrgel na cekine, še je stavil šarca, svojega konja, in vso dragoceno opravo na njem.

Pa je tudi Andrijaš položil tisoč cekinov in svojo svitlo sabljo pozlačeno in še je v stavo ponudil mlado Angelijo, svojo verno ženo. In ji je ukazal, da ju služi z vinom.

Ni s krajem očesa se ni ozrla mlada Angelija na tujega junaka, brez besede mu je natočila in ponudila kupo, majhno kupo dvanajstih bokalov. Kraljevič Marko je zahvalil točajko in ji napil, nagnil je kupo, žejen je bil, v enem dušku mu je stekla po belem grlu, ni brka si ni zmočil.

Andrijaš je gledal junaka, zdajci je njemu napolnila verna Angelija kupo, da jo izpije. In jo je izpil v dušku, ali so mu kaplje curile po brku in za vrat.

S srepim pogledom je ošinila verna Angelija tujega junaka, zopet mu je natočila kupo, natočila mu jo je do vrha, ni srage več ne bi bila mogla dotočiti. Nastavil je kraljevič Marko, že je v dušku zaužil kupo, toliko da si je orosil brk.

Angeliji verni se je tresla roka, ko je točila možu svojemu, Andrijašu, polivala je vino, za junaško ped ga je manjkalo do roba.

Andrijaš je hitel jemati kupo, da pije, in jo je izpil, toda je ni zmagal v dušku, dvakrat je moral odstaviti, da si ulovi sape.

Še v tretjič je izpraznil kraljevič Marko polno mero, ni to pot se ni od-duškal.

Bratu Andrijašu pa se je vino ustavilo; silil se je in mučil, zalival ga je pot, ni mogel in ni mogel priti kupi do dna.

Pa je preširno zaklical kraljevič Marko verni Angeliji: „Hiti in toči, dobljena moja stava, natoči polno vedro, ožejal sem!“

Ko je to videla in čula verna Angelija, je glasno zaihtela in so jo zalile solze: „Joj meni mladi,“ je zavekala, „zapravil me je moj gospod v ne

znano tujo roko, izgubila sem moža in niti nisem še spoznala njegovega rodu in doma in nisem še videla brata mu kraljeviča Marka! Oj, da je tukaj kraljevič Marko, njemu ne bi bil kos tuji junak!“

Kraljeviču Marku so se veselo zasmejale oči „Tako ti Boga, žena mojega brata! Ko si ga želiš videti, eto ga pred tabo Marka, Andrijaševega brata! Na tvoje zdravje, rodni mi brat!“

Mlada Angelija se ga je oklenila okoli vrata, poljubila ga v obe lici in in objela sta se brata junaka.

Prijazno so se razgovorili, zahrepeneli so vsi trije po belem Prilipu, po ostareli majki in po sestri Bari, jedri devojki. Natovorili so konje in šli na pot.

Jahali so skoz zeleno goro, v tej gori se je skrival in je prežal na plen s svojo razbojniško četo Mustajbeg, krvni sovražnik Vukašinovega rodu. Pa sta se brata junaka moško zmenila: Kaj, če jih napade Mustajbeg, kateremu izmed nju sodi, da mu vzame glavo.

Andrijaš še ni bil prebolel, da ga je bil premagal v junaškem pitju brat Marko, pa je dejal: „Jaz sem starejši, meni gre glava Mustajbega, ti, brate se bij z njegovimi drugovi!“

Kraljevič Marko mu je odgovarjal: „Rodni mi brate, čuvaj se! Ne poznaš Mustajbega — da ga le vidiš, živa te strese groza, kamo-li da se ž njim podaš v boj!“

Tisti hip pa že plane iz zasede Mustajbeg s svojo četo. Besen se mu je vzpenjal konj belec, po tri koplja je skakal navzgor, po štiri naprej.

Kraljevič Marko je udaril šarca in ga napodil na Mustajbegove drugove; planil je nad nje kakor sokol nad sive golobe, kakor mrki volk v planini nad ovce; na desno, na levo mu je švigala sablja damaščanka, ne očenaša ne bi bil človek domolil, že je bila vsa četa poražena in jih je bilo trideset.

Zdajci se je ozrl po bratu in njegovi Angeliji, pa ju ni bilo videti nikoder, niti ne Mustajbega. Skrb ga je zgrabila, kakor blisk se je zapodil za njimi po poti, ob strmem klancu jih je dohitel. Ponosno je sedel na belcu silni Mustajbeg, privezana sta tekala poleg belca jadni brat Andrijaš in mlada mu Angelija.

Skokom je bil kraljevič Marko pri njih, zasvetila se je sablja damaščanka, pa so bile presekane vezi, pa je zletela rusa glava krvnega sovražnika kraj pota v zeleno travo in je zarežala z belimi zobmi. Z gospodarjem brez glave je zdirjal v beg zbesneli belec.

Poklonil se je kraljeviču Marku brat Andrijaš: „Hvala tebi, rodni brate! Otel si nama glavi in življenje. Boljši si od mene junak!“

Veseli so dospeli domov, srečni sta jih pozdravili ostarela majka in sestra Bara, jedra devojka.

OFELIJA NA MORJU. SPISAL ZVONIMIR KOSEM. □□□□□

ekla mi je še:

„Prav nič se ne bojim morja, da veš! Kadar bom velika, si bom kupila barko in se bom vozila okrog sveta!“

„Beži, beži, mucek mój!“ sem se ji smejal v okrogla lica. „Samo malo naj bi zrastle valovi in videla bi, kaj je morje!“

Pa mi je živahno zatrdila:

„In če bi bili valovi visoki kakor gore — jaz bi prepevala na barki!“

Pogledal sem iz verande na morje, od Mletačke obale do podnožja Marjana posejano z jadrnicami.

„Tam, Ofelija — vidiš tisto široko jadro? S tisto barko se popeljemo pod večer na morje loviti ribe...“

„In jaz pojdem z vami, stričko!“ je zavrisnila Ofelija in me vroče poljubila na lice.

In res je šla.

Ko se je naša barka izvila iz gozda jadrnic in parnikov ter z napetim jadrom šinila na prosto morje, smo se ozrli vsi, kolikor nas je bilo mladih, veselih mornarjev na barki, in tudi Ofelija se je ozrla. Ves Split je plamenel v žarkem sijaju južnega solnca, Dioklecijanova obala je bila kakor popotpljena v zlato solnčno luč in Marjan na levi je ponosno kipel iznad morja v sinjo bleščavo neba.

„Kako lepo se vidi naša hiša!“ se je smehljala Ofelija in mahala z ročico nazaj proti obrežju. „Zdi se mi da stoji na pragu mama in da gleda za nami...“

Zapihal je močnejši veter, jadro se je globoko nagnilo in barka je vzvihrala preko šumečih valov kakor ptica, ki jo preganja lovec.

„Solnce zahaja!“ je rekel Duje in si zasenčil z dlanjo oči.

„Če Bog da, bomo imeli lepo noč in se nam bo lov izplačal!“ se je veselil Mijo. „Samo — kaj pa je to?“

Vedno močnejši je postajal veter, vedno višji so bili valovi.

„Vihar!“ se je prestrašil Stipe in pogledal proti nebu.

„Vihar!“ se je zgrozila Ofelija in na jok ji je šlo.

V resnici — bližal se je vihar. Iznad Brača so se valili črni oblaki in v hipu prepregli vse nebo. Zablistalo je in votlo zagrmelo. Razburkano morje se je penilo in vršalo — naša barka se je premetavala kakor orehova lupina med visokimi valovi.

„Vrnimo se!“ je svetoval Duje.

„Pa smo mnogo bliže Braču!“ je oporekal Stipe. „Samo da bi se vihar nekoliko polegel...“

Toda vihar je trajal dalje. Sredi bliskanja in treskanja se je vлил še dež. Na zamračenem morju premetavajoča se naša barka je izgubljena — ta misel nas je obhajala vse.

Ofelija mi je slonela v naročju in polglasno ihtela; potolažiti je nisem mogel.

„Mama, mama!“ —

Ali mama bi ji ne mogla pomagati, tudi če bi bila ta čas pri nas v barki.

„Oh, stričko — nikoli več na morje, na morje že ne!“ me je sredi ihtenja žalostno pogledala. „Samo da bi še enkrat videla svojo mamico!“

Tolažil sem jo:

„Nič se ne boj, saj ni tako hudo! Rešili se bomo, pa bo spet vse dobro!“

„Vse dobro!“ je zavzdihnila.

„Prepevaj!“ sem ji rekel. „Ali si že pozabila, kar si mi obljubila!“

„Drugič, stričko, zdaj ne...“

Tistikrat se je zgodilo nekaj, česar ni bil nihče pričakoval: vihar je pojenjal in navsezadnje popolnoma prenehal.

Do kože premočeni smo prijadrali v trdi noči do Brača, kjer smo se pod gostoljubno streho Ofelijine tete sušili pri kozarcu zlahtnega dalmatinca, da se pripravimo za nadaljni ribji lov. V naši sredi je bila Ofelija, prepevala je kakor lišček in nam je vsem skupaj pripovedovala:

„Morja se pa le prav nič ne bojim!“

ŠMARNICE. SPISAL ANTON BATAGELJ. ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

aj. Noči so tople in temne. Zvezde vstajajo pozno in so velike in svetle, kakor rože. Dehti po bezgu in sočni, obvodni travi, slavčki pojo, sladko in prijetno, dolgo čez polnoč in potoki žuborijo, da se sliši, kakor zamolklo mrmranje nešteti množic. Iz noči v noč tonejo netopirji in topole trepetajo.

Vabi k šmarnicam . . .

Don, don . . . tinko, tanko . . . don . . .

Odpirajo in zapirajo se vrata, oglasijo se koraki na klancih in cesti, nekje zalaja pes in zategnjeno zamuka krava. Sliši se smeh in vesela govorica. Včasih se kje za hip zasveti plamenček, da se v njem natančno razloči nekako čudno zardel obraz, zagugajo se še druge sence in — plamenček ugasne.

S hriba pa venomer vabi:

Don, don . . . tinko, tanko . . . don . . .

Cerkvica se polni, prižigajo se sveče, dviga se kadilo, duhovnik moli pred oltarjem in množica hrupno in veselo odgovarja, z naslado vdihajoč gosti vonj kadila in zelenja, venečega na oltarju.

„Naša Pomočnica!“

„Usmili se nas!“

Hajnček kleči pred oltarjem in moli z drugimi vred. Tako prijetno in veselo mu je sredi množice. Doma ima veliko, belo zajko in rad bi, da bi imela mlade. Želi si, da bi jih imel mnogo, mnogo, tako belih in šekastih in polnih, kakor blazinice. Neprestano gleda v smehljajoči obraz Marijin in v njegovi duši je edina želja, ko bi prišel domov, da bi našel mnogo belih, mehkih zajčkov.

„Prosi za nas!“

Ko je za hip prestala molitev, je jasno razločil, kako zunaj šumi v vetru drevje, kako veselo poje slavček, šumi voda pod mlinom; masten vonj lipe, bezga in trave mu je udaril v nosnice in ga dražil. A Marija se mu je smehljala z oltarja; zdelo se mu je, kakor da je premaknila nogo, da hoče stopiti z oltarja in splavati nad glavami množice ven v tiho majsko noč.

Njegova duša je bila polna radosti, da ga je dušilo.

„O, vem, šla bo, ko bodo ljudje odšli iz cerkve, stopila bo z oltarja in — jutri bom imel vse polno zajčkov, onih belih, mehkih zajčkov, kakor blazinice.“

Množica se je hrupno vsula iz cerkve na plano. Zopet je oživila noč. Smeh in govorica in štorklanje težkih čevljev je napolnilo temo. Utihnil je veter in onemel slavček, noč je bila še temnejša, da se je človek komaj razločil od grma in drevesa, a z desne in leve ceste je slonela tema, kakor zid.

„Nevihta bo. —“

„Izgleda, — sredi pomladi . . .“

„Popoldne je bilo nenavadno soparno.“

Gruča je pospešila korake.

Hajnček je capljal kraj ceste. V njegovi duši je bilo vse tako svetlo in veselo, da bi vriskal. Pred njegovimi očmi se je zibala prijetna prikazen Marije v oltarju, obdane od veselih sveč in zelenja, smehljajoča se, kakor srečna misel v Hajnčkovi duši.

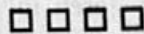
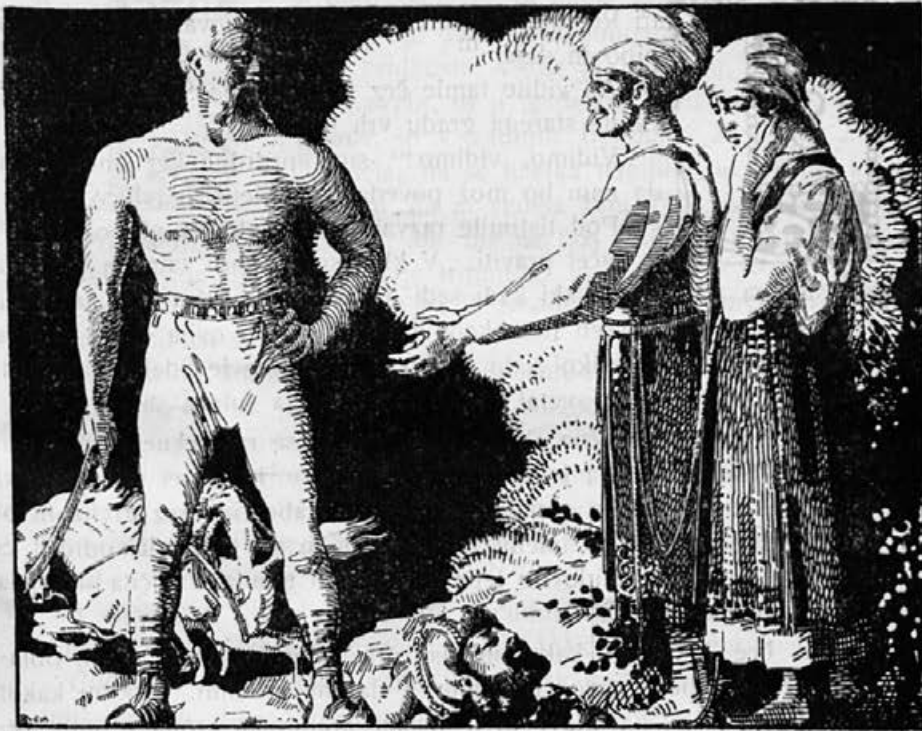
Od juga postaja vse temneje. Zdi se, da se skozi neprodirno temo vali nekaj še bolj neprodirnega in groznega, kakor da se nekaj kopiči, pada vse niže in pritiska k tlom. Drevje, ptiči, potok in veter, vse je hipoma onemelo in obstalo.

Nasproti prihaja voz: Njegovo ropotanje udarje v tišino neprikladno in rezko in dela temo divjo in strašno.

Naenkrat se vžge blisk in udari grom. Rezek, žveplen plamen hipoma osvetli okolico. Ljudje obstanejo sredi ceste, držeč se za roke, drevesa štrle proti nebu, kakor prikazni in — pred Hajnčkom se isti hip visoko vspneta dva konja z žarečimi, izbuljenimi očmi in široko odprtimi nozdrvi, iz katerih udarja pena, para in vroč dih. Visoko nad konji pa Hajnček jasno vidi, kako Marija smehljaje boža njegove zajčke, bele in mehke, kakor blazinice.

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA: Zletela je rusa glava krvnega
sovražnika kraj pota . . .

JURČEK PASEL KRAVE TRI

NARODNA. — PRIREDIL FRANCE BEVK

Jurček pasel krave tri,
Brezo izgubil, Mavre ni,
tekel proti Bistrici,
kašo našel v piskerci.
Zleze v pisker, začne jesti,
Mavra, Breza k njemu lezti;
ko pa kaše se najé,
ne držijo ga nogé;
Mavra dregne, pisker stere,
Breza jo domov ubere.

STARA PRIČA. SPISAL KSAVER MEŠKO. ○○○○○○○○○○○○○○

iromašna žena je ležala bolna in je pričakovala smrti. Smrt sama ne bi imela zanjo nič strašnega; saj ji je življenje dalo malo dobrega, mnogo pa prevar, krivic in bridkosti. A bila je mati. In pustiti hčerko samo na svetu, to ji je delalo ločitev bridko, to ji je težilo srce še v zadnjih trenutkih življenja. Zlasti, ker je videla, da se hčerka nagiblje po očetu, ki je šel po svetu, da ni vedela kam, bolj na lahko plat.

„Pridna in poštena bodi, da me ne boš žalila še v grob“, je naročala hčerki z zadnjimi močmi in je izdihnila.

Pokopali so mater. Hčerka pa je zasadila na grob prelepih belih lilij. Ves grob je bil en sam rožni grm.

Ker pa ni imela v vasi bližnjih sorodnikov, je šla hčerka po materini smrti v mesto in je vstopila tam v službo. A v mestu je pozabila kmalu mater in njene nauke. Udala se je grehu in hudobijam.

Na grobu materinem pa so leto za letom rasle lilije. Nihče jim ni zalival, nihče ni plel plevelja z groba. A lilije so rasle in cvetele, kakor bi leto za letom na novo vzbrstele in vzcvetele iz srca materinega, ki še v grobu ni nehalo ljubiti hčerke.

A enemu se ljudje niso mogli načuditi: z vsakim letom so postajale lilije bolj rdeče. Ne hipoma, polagoma, listič za lističem, cvet za cvetom.

Čudili so se, ker niso vedeli, da vsak greh hčerkin pade na srce materino v grobu. In srce materino zaplaka in zakrvavi z vsakim grehom. In z vsakim grehom zavre krvava solza iz groba in se razlije kakor majhen rdeč madež na beli cvet lilijin.

Tako so z leti postali beli cvetovi lilij povsem krvavo rdeči.

A tekom let je življenje uničilo mladost in lepoto hčerkino. In ko ji je izpilo moč in lepoto, jo je izvrglo iz sebe. Kakor neporabna, grda naplavina po povodnji na obrežju reke se je pojavila nekega dne v domači vasi, postarana, izžeta, strta na duši in na telesu.

A nihče ni tam maral zanjo. „Kjer si pustila zdravje in mlado moč, tam bi ostala še v bolezni“, so govorili vaščani, jo gledali neprijazno in temno ogibali se je.

Ko ni vedela, kam naj se obrne, kam naj se dene, se je zatekla na grob mamkin.

A kako se je začudila, ko je videla ves grob en sam grm lilij. In vsi cveti krvavo-rdeči, kakor okopani v sveži krvi.

Pa ji je bilo po posebni milosti, ki jo je za nesrečno hčerko pri Bogu izprosila rajna mati, razodeto, da so njeni grehi in solze, ki jih je mati jokala zanjo v večnosti, tako okrvavili cvetove.

Tedaj je padla nesrečna žena ob grobu na kolena in je bridko in ske-

AMERIŠKI PRVOTNI PREBIVALCI.

(Po dr. B. Platou in drugih virih. — P. Kleinm.yr.)

Med ameriškimi prvotnimi prebivalci najdemo plemena, ki stoje na sila nizki stopnji človeške omike in ki jih — sicer po krivici — nazivljamo „divjake“; najdemo pa v Ameriki še dandanes veličastne ruševine čudovitih stavb, ki nam pričajo, do kako visoke kulture so se povspela posamezna ameriška ljudstva. Gotovo bi ta ljudstva še napredovala ter ustvarila marsikaj lepega, če bi jim ne bil uničil „beli“ človek, posebno pa španski in portugalski pustolovci, „konkvistadori“ imenovani, nadebudne kulture.

Najbolj razvita ameriška plemena (ali kakor se jim tudi pravi „indijanska“ plemena), so prebivala na gorskih planotah Mehike in Peruja. Tu so si ustanovila izborno urejene države, gradila mesta, svetišča, trdnjave, mostove, ceste i. t. d. Oglejmo si najprej mehikansko državo, kakoršna je bila ob prihodu belokožcev t. j. krog leta 1492

I. Mehika.

Na Mehikanski planoti so bivali visoko naobraženi Acteki in Tolteki. Njihovo glavno mesto je bilo Tenochtitlan. Ob prihodu Španca Hernana Korteza je bilo veliko kakor Sevilla ali Kordova na Španskem. Imelo je široke ravne ceste, ki so bile deloma po eni polovici tlakane, po drugi polovici pa prekopane v prekope, po katerih so se zibali lahni čolni. Mesto je imelo mnogo trgov, med temi je bil velikanski trg, ki je bil krog in krog obdan s stebrišči in ki se je na njem dnevno shajalo nad 6000 ljudi, kupcev in

prodajalcev. Na prodaj so bila razna živila, zlatenina, srebrnina, medenina, kosti, školjke, perje, stavbinsko kamenje, opeka, les. V posebni ulici se je prodajala divjačina. Drugod zopet oglje, preproge, med, vosek, barvila, lončena posoda, kruh, slaščice, jajca. V mestu so bile lekarnice, brivnice, gostilne. Ob velikem trgu je stala lepa hiša, kjer je sedelo vedno 10 do 12 sodnikov, ki so razsojali prepire nastale pri kupčiji in prodaji. Posebni tržni redarji pa so hodili po trgu in pazili na mero in vago.

Mesto je imelo izborno pitno vodo. Po lončenih ceveh so si jo bili napeljali prebivalci iz odlečnih krajev.

Temu mestu slična so bila druga mesta v stari Mehiki. Posebno veličastne stavbe pa so bila svetišča, ki so jih sezidali Mehikanci. Gradili so jih v obliki piramide, vrhu katere je stalo glavno svetišče. Te piramide so bile kaj mogočne zgradbe, kakor pričajo še dandanes njihove razvaline, tako ona pri Palenkvu ali ona pri Holuli, ki pokriva dvakrat večjo osnovno ploskev negoli znamenita Keopseva piramida v Egiptu, a v višino meri krog 60 metrov.

Ta svetišča so bila sezidana z velikimi, ostrorobo rezanimi kamni, ki so jih polagali drugega vrhu drugega, ne da bi rabili malte, a vendar tako umetno, da jedva razlikuješ, kje meji kamen s kamnom. Stene in stebre pa so okrasili z bogatimi okraski, izklesanimi iz trdega kamna. Med okraski so prav umetniško izdelane človeške podobe, do štiri metre visoke.

Na čelu staromehikanske države je bil kralj, ki so ga volili iz kraljeve družine in je vladal do smrti. Njemu ob strani je stalo tajno starejšinstvo. Povsem neodvisni od kralja so bili višji sodniki, ki jim je načeloval državni sodnik. Vse te so volili. Zakoni so bili zelo strogi, včasih celo kruti. Imeli so že pisane zakone.

Mehikanci so namreč poznali neke vrste podobopisa (hijeroglifi). Z njim so pokrili stene svojih stavb, a pisali so tudi na bombaževino, na strojene kože in na neke vrste papirja. Vendar so se izučili v pisanju in čitanju le svečeniki, učenjaki in uradniki. Drugače je le malokdo znal brati. Dečki so se navadno izučili v posebnih šolah v ročnih delih in v sukanju orožja, deklice pa v ženskih opravilih. Kdor pa je želel postati duhovnik ali uradnik, tega so izučili tudi v višjih znanostih, v računstvu, zvezdoslovju, zgodovini. Učitelji so bili svečeniki. Mehikanci so znali tudi že risati prav dobre zemljevide.

Čislani je bil tudi vojaški stan. Vsa večja mesta in vse trdnjave so imele vojaško posadko.

Stari Mehikanci so poznali suženjstvo. Vendar sužnju ni predla tako huda kakor n. pr. med evropskimi narodi. Suženj si je lahko pridobil lastno premoženje; njegovi otroci pa so bili svobodni.

Leto so razdelili na 18 mesecev po 20 dni, h katerim so pridodali še $5\frac{1}{4}$ dni (skupno $365\frac{1}{4}$ dni). Torej je bilo njihovo časosčetje natančnejše negoli ono Rimljanov in Grkov.

Glavno opravilo jim je bilo poljedelstvo. Z vodočeti so umetno namakali svoja polja. Bili so izborni rudokopi. Kopali so srebro, svinčeno in cinasto rudo. Zlato so dobivali iz peska svojih rek. Železa pa niso poznali. Pri njih torej ob odkritju Amerike (l. 1492.) še vedno ni nastopila železna doba. Orodje in orožje so si izdelovali iz zlitine bakra in cina, ali pa iz trdega kamenja.

Lepe ceste so omogočile redno pošto po vsej državi.

Plemena, ki so tvorila to državo, so bila kajpak poganska. Častili so več božanstev, med temi sonce ter mater vseh bogov, Tonancino. Vendar so spoznavali že najvišje božanstvo: „Stvarnika vseh reči, Dajatelja

življenja.“ Častili so svoja božanstva s postom, s pokoro, s procesijami, s plesi in petjem, s kadihom in žrtvovanjem. Med žrtvami pa je bila najkrutejša žrtev človeških src, ki so jih izrgali iz živih ljudi ter darovali na oltarju božanstva. Ceni se, da so vsled tega letno pomorili mnogo tisoč ljudi! Vendar nas to ne sme presenečati, saj so tudi drugi kulturni narodi, kakor Babilonci, Feničani in tudi Izraelci nekoč poznali človeške daritve. — Verovali, so da se človeška duša spremeni po smrti v oblake in megle, v razne živali, tudi v žuželke, da, celo v kamenje.

□ □ □

UGANKE.

1. Živ pritiska, mrtev vriska.

2. (Priobčila Čok Ljudmila.)

Ognjena kočija se pelje po snegu,
jarko podira, gore ravna.

3. (Priobčila Smuk Marija.)

Skozi eno luknjo noter, skozi tri ven.

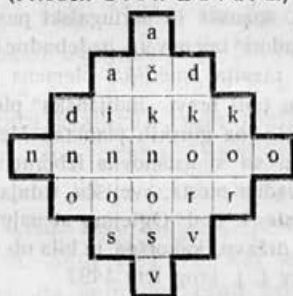
4. (Priobčila Ōbej Marija.)

Kaj okoli hŷe skače: „Piče, pače; piče, pače“?

□ □ □

Demant.

(Priobčil Štok Edvard.)

Črke razpostavi tako, da dobiš:

1. soglasnik,
2. del glave,
3. mladinski list,
4. mohamedansko sv. pismo,
5. ime ptiča,
6. soglasnik.

Po sredi od zgoraj navzdol in z leve proti desni bereš ime mladinskega lista.

□ □ □

IZVIR HUBLJA.

Na binkoštno nedeljo popoldne smo se napotili jaz, moj bratec Vojko in mamica k izviru mrzlega Hublja. Slabo urico smo počasi hodili in bili smo že pri izvirku. Kako je tu lepo, se ne da opisati. Peneča se sneženo bela voda drvi po skalovju navzdol in tu pa tam vidiš temno zelene globočine, da te kar groza obide. Hubelj izvira iz več manjših in večjih jam; po večjem dežju pa pridrvi voda iz velike jame, ki je visoko nad drugimi izvirkami. V šoli so nam povedali, da je ta slap visok nad 40 m. V gorenjo luknjo se gre lahko skoro vedno in je nad 200 m že preiskana. Tudi je slovensko društvo že naredilo lepo stezo do tega izvira, a so jo voljaki večinoma pokvarili. Tu imajo tudi netopirji svoje varno stanovanje. Hubelj je zelo mrzla voda, da se komaj pije. V vojnem času je bil napeljan Hubelj po Krasu in vsej spodnji Vipavski dolini, sedaj pa vodovod deluje le po naši dolini do Gorice.

Ruža Čermelj iz Ajdovščine.

PRVIČ NA ŽELEZNICI.

Oče in mati sta se pripravljala, da gresta na obisk k stricu. Največje veselje sem imel da vidim strica. Ko pridem na postajo, sem hitro pozabil na prejšnje veselje in od samega začudenja še mislil nisem, kam gremo, videl toliko ljudi, nepreglednih tirov, sopihajočih lokomotiv in nepreštetih železniških vozov.

Zmiraj držeč me za roko me vodi oče v vlak. Že po poti ne dam odlaganja z vpra-

šanji, da mi roditelja niti odgovarjati nista mogla.

Ko stopim v vlak, gotovo si mislite, da sem iskal pri oknu prostora. Kako žalostno sem gledal, ko ga nisem dobil. Niti govoriti nisem mogel. Ko me vidijo drugi ljudje užaljenega, so čustvovali z menoj ter so mi dovolili, da gledam pri oknu ven. Ves čas vožnje se nisem niti ozrl od okna, da ne bi kaj pregledal ali izgubil iz vida. Drevesa so se upogibala pred silo vožnje. Tu so se krave pasle, tam pastirji mahajo z robci v pozdrav. Vidim mnogo vasi, polja, travnike in gozde. Vse to sem si dobro zapomnil. In ko smo izstopili iz vlaka, nisem imel časa dopovedati roditeljem, kaj sem vse videl.

Bufon Mirko iz Rojana.

MARKO IN SIBIRIJA.

V tržaškem ljudskem vrtu je velika kletka, v njej živita dva velika medveda. Imenujeta se Marko in Sibirija. Prišla sta iz Sibirije še majhna v Trst. Prinesli so ju vojni ujetniki, ki so se vračali iz Vladivostoka domov. Takrat sta bila še majhna. Ko sem jih včeraj šla pogledat sta bila že zelo velika. Pred kletko je stalo mnogo ljudi, ki so ju gledali. Sibirija je plezala po drevesnem deblu, ki stoji sredi kletke. Vrh debla se je postavila na zadnje noge kakor človek. Marko pa je sedel v kopeli blizu kletke in je nekaj grizel. Medveda sta jako smešna in se večkrat ruvata in grizeta. Včasih zatulita huuu! da se kletka strese. Ljudje jima mečejo vsakovrstnih jedi.

Pri kletki nisem mogla dolgo obstati, ker zelo smrdi. Tržačani pravijo, da sta medveda občinski smrad.

Vareuka Kleinmayr, Trst.

DOGODEK IZ MOJEGA ŽIVLJENJA.

Ko sem bila stara štiri leta, sem napravila marsikakšno škodo. Zdaj sem razlila lonec mleka, zdaj sem kaj razbila. Marsikaj sem že pozabila, a še sedaj me boli s ce, ko se na nekaj spomnim. Imeli smo lepega zajčka, ki mi ga je darovala mama za god. Bil je bel in je imel rdeče oči. Imela sem ga prav rada. Vedno sem ga imela v naročju. Neko jutro je šla mama v mesto. Bila sem sama doma. Vzela sem zajčka ter ga začela božati in se igrati z njim. Ko sem ga božala, mi je padel po nesreči na tla in se je ubil. Začela sem se jokati in v trepetu sem čakala mamo. Kmalu je prišla mamo domov. Potožila sem ji, kaj se mi je zgodilo. Kregala me je in mi je rekla, da mi nikoli več ne bo nič kupila, ker sem to storila. Meni je bilo še bolj žal kakor mami, ker sem imela tako rada svojega lepega zajčka.

Rugelj Marija, Ba kovlje.

NAŠ PTIČEK

Oh, kako ga imam rada in zakaj ne? Meni je minulo 11 let in našemu Pipiliju tudi. Toraj, zrastle je z menoj. Vsako pomlad nas je razveseljeval s svojim milim glasom in prepeval do pozne jeseni. A letos zaman pričakujem njegovega petja. Vidite, nesreča se mi je pripetila. V prosincu sem pometala in nehote sem ga z dolgoročno metlo vrgla s kletko na tla, skoro je bilo po njem. Vsem nam je bilo zelo žal. Zlomil si je desno perut in mogoče tudi glavico hudo pretresel. Kako sem ga negovala! Počasi, počasi je pričel veselo skakljati, poskušal je tudi peti ali hripav je njegov glas. Vsak dan upam, da bo ozdravel. Sladkor in bonbončke mi jé iz roke. Vesela sem tedaj, da mu morem s čim ustreči.

Škri Antonija, Sv. Jakob - Trst.

KAKŠNO URO JE IMEL MOJ STARI OČE.

Ko je bil moj stari oče star 15 let, ga je peljal neki mož s seboj v Ljubljano. Takrat pa so nosili fantje debele niklaste verižice ob pasu. Mož reče: „Fant, zdaj bom pa tudi tebi kupil tako verižico za 25 kr.“ Ko sta

kupila verižico, tedaj sta morala dobiti tudi uro. Šla sta na trg in kupila čebulo, ter jo prerezala in vanjo vteknila konec bakrene žice. Ko sta se peljala proti domu, sta srečala nekaj Kranjic. Ena je rekla: „No ta mlad, kolk' je pa ura?“ Potegnil je čebulo iz žepa in jo pokazal radovedni Kranjici rekoč: „Mati, tukaj pogledjte če poznate.“ Nato jo je hudomušno vtaknil zopet v žep.

Slanka Š., iz Cerkna.

KAKO JE KMET PREKANIL MEDVEDA.

Medved je hodil kras hruške. Kmet ni vedel, kako bi odpravil medveda. Nekaj časa misli in nazadnje si domisli pravega. Pripelje mal voziček in ga postavi pod hruško. Prav rahlo ga nastavi in odide. Ko pride medved po hruške, gleda nekaj časa, kako bi prišel na hruško. Vidi, da ni drugače, nego da mora stopiti na voziček. Spravi se tedaj nanj. Komaj stopi na voziček, se ta zgane in drvi vedno hitreje po hribu navzdol. Ko pa začne voziček urno drveti, se je medved bal skočiti dol. Na nekem ovinku pa zleti voziček z medvedom vred v neko grapo. Voziček se razbije in medvedu precej dlake oskubi. Ko kmet to zve, pove sosedu in ta ga vpraša: „Kaj misliš Tone, kaj je dejal medved, ko se je peljal?“ „Menda je dejal, bo kar bo,“ je odgovoril sosed.

Franc Špacapan.

MOJA ROJSTNA VAS SPOMLADI.

Moja rojstna vas ne leži v dolini, ampak na precej visoki planoti. Naša vas je zelo lepa. Najlepša pa je spomladi, ko je vse v cvetju. Okrog in okrog vasi se razprostirajo gozdovi, polja in travniki. Ako grem na hriček, kjer stoji cerkev, vidim na vse strani, najlepše pa naše gore: Krn, Mrzli Vrh, Jalovnik, Porezen, Matajur i t. d. Pod Krnom počiva naš ljubljani pesnik Simon Gregorčič. Moja rojstna vas pa je najlepša meseca maja, ko je vse v evetju in petju veselih gozdnih prebivalcev. Med hišami in okrog hiš je polno sadnega drevja, tako da izgleda vas od daleč, kakor bi bila z vencem obdana. Letos nismo imeli dolgo časa pomladi, ko se je pa tudi pri nas oglasila, smo se je tembolj razveselili.

Franca Carli, Ponikve.